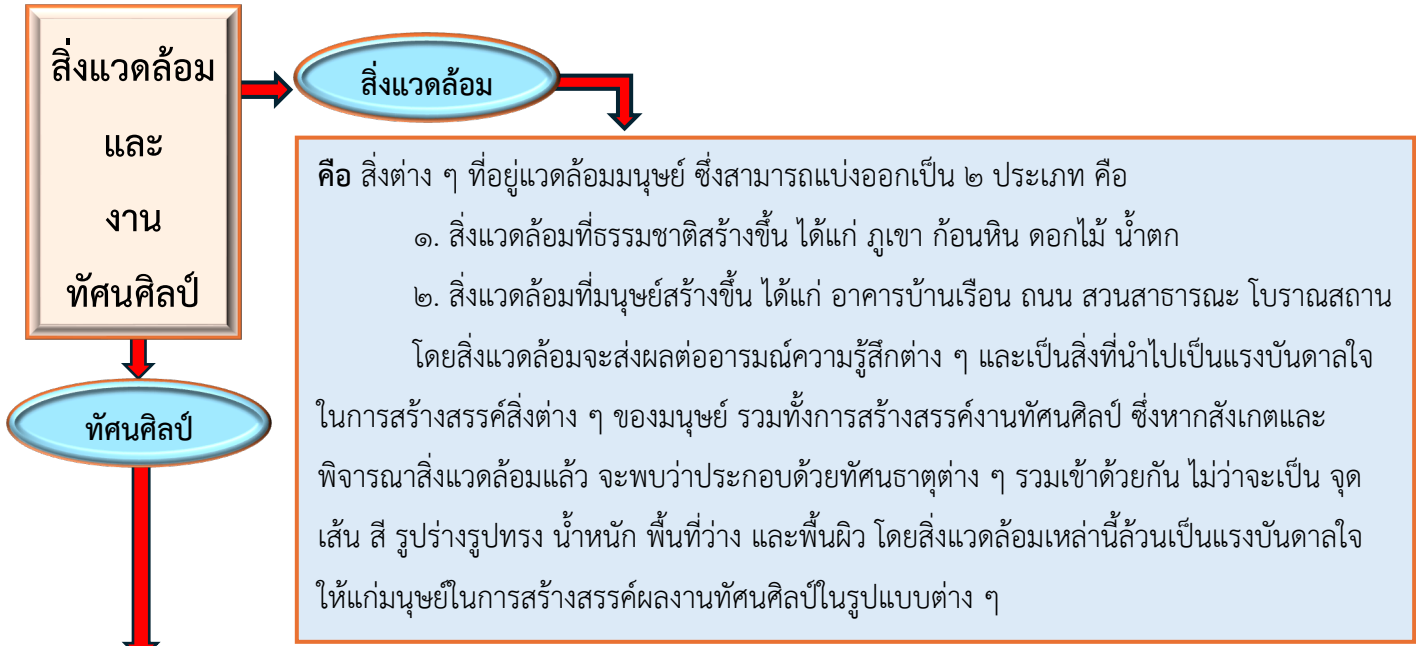

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง สิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง สิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง สิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์
รายวิชา ศิลปะ (ทัศนศิลป์) รหัสวิชา ศ๒๓๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

คือ ผลงานศิลปะที่มนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้นมาด้วยกระบวนการหรือรูปแบบต่าง ๆ โดยสามารถรับรู้ได้ด้วยการมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในภาพ

การแบ่งประเภทงานทัศนศิลป์

๑. จิตรกรรม ๒. ประติมากรรม ๓. สถาปัตยกรรม ๔. ภาพพิมพ์

ซึ่งการนำทัศนธาตุไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ให้ได้สวยงามนั้น ศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการออกแบบทางศิลปะ โดยการออกแบบ หมายถึงการวางแผน การกำหนดขั้นตอน วิธีการ การเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ เพื่อสร้างสรรค์ผลงาน และถ่ายทอดความคิด จินตนาการให้แก่ผู้ชมที่สามารถรับรู้ได้ด้วยการมองเห็น ซึ่งหลักการออกแบบจะต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญ ๓ ประการ

๓. ความสมดุล (Balance)
เป็นการจัดองค์ประกอบของผลงานให้มีความเท่าเทียมกัน เสมอกัน มีน้ำหนักและแรงถ่วง ทั้งด้านซ้ายขวาของผลงานที่เท่ากัน โดยอาจเป็นความสมดุลแบบสมมาตร คือภาพทั้งสองออกจากกันข้างเหมือนกัน หรือความสมดุลแบบอสมมาตร คือรายละเอียดของภาพสองข้างไม่เท่ากัน แต่เป็นความเท่าทางด้านความรู้สึก

๑. ความเป็นเอกภาพ (Unity) เป็นการจัดระเบียบองค์ประกอบของทัศนธาตุให้เกิดรูปทรงที่รวมกลุ่มกัน ไม่แตกแยกออก

๒. ความกลมกลืน (Harmony) เป็นการจัดองค์ประกอบของผลงานให้มีความรู้สึกสอดคล้อง และมีความสัมพันธ์ต่อกัน หรือ

สิ่งแวดล้อม
และ
งาน
ทัศนศิลป์

ความสัมพันธ์
ระหว่างทัศน
ธาตุใน
สิ่งแวดล้อม
และในงาน
ทัศนศิลป์

จุดประสงค์และประโยชน์ของการออกแบบสิ่งแวดล้อม ได้แก่

1. เพื่อความสวยงาม เป็นการสร้างบรรยากาศจากสิ่งที่ไม่งามให้มีความงาม หรือทำให้มีความงามยิ่งขึ้น เช่น การจัดสวนดอกไม้ หรือสวนสาธารณะ ที่มีการตัดตกแต่งต้นไม้ต่าง ๆ โดยใช้ทัศนธาตุและหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ทำให้เกิดความสวยงาม
2. เพื่อประโยชน์ใช้สอย ในการออกแบบสิ่งแวดล้อมทางด้านสถาปัตยกรรม สร้างขึ้นเพื่อให้มนุษย์ใช้สอยเป็นที่อยู่อาศัยและการดำรงชีวิต เช่น การสร้างและตกแต่งอาคารสถานที่ต่าง ๆ ให้มีความสวยงามและใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
3. เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการใช้ออกแบบเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมในบริเวณต่าง ๆ เช่น การปลูกแนวต้นไม้เพื่อป้องกันการรुकคืบของทะเลทราย หรือการกักเซาะชายฝั่ง

เส้น สร้างอารมณ์และความรู้สึก

เส้น (line) หมายถึงการนำจุดมาวางเรียงต่อเนื่องกัน หรือการลากเส้นระหว่างจุดหรือการขีดเขียนเป็นริ้วรอยต่างๆ เส้นเป็นพื้นฐานสำคัญของการวาดภาพ เพราะสามารถใช้ในการร่างภาพ เขียนรูปร่าง รูปทรง ใช้ในการแรเงา และนำมาจัดองค์ประกอบ หรือใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการประดิษฐ์สร้างสรรค์งานใดๆ ก็ได้ เนื่องจากเส้นให้ความรู้สึกต่ออารมณ์จิตใจของมนุษย์ เราจึงสามารถนำเส้นมาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะที่ให้คุณค่าทางความงามและอารมณ์ความรู้สึกได้โดยง่าย

เส้นในสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้จังหวะลีลาของเส้นในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะเป็นแรงบันดาลใจและเป็นแม่แบบให้คนเรานำเส้นมาสร้างสรรค์งานศิลปะได้

น้ำหนัก หรือแสงเงา สร้างมิติและความงาม

น้ำหนัก (valve) หมายถึง ค่าของแสงและเงาที่ทำให้ภาพพึงปรากฏ มีน้ำหนักอ่อนแก่ และมีมิติหรือมีความตื้นลึก ซึ่งมีผลต่ออารมณ์ และความรู้สึกของมนุษย์ แต่เดิมเรารู้จักกันแต่เรื่องของแสงเงาซึ่งเป็นส่วนประกอบพื้นฐานของงานทัศนศิลป์

แสงเงา (light & shade) หมายถึง ลักษณะของแสงที่ส่องมากระทบวัตถุทำให้เกิดแสงสว่างบริเวณที่แสงส่องมากระทบ และเกิดเงาบริเวณที่ไม่ได้รับแสงรวมทั้งเกิดเงาตกทอดของวัตถุนั้นลงบนพื้นในทิศทางตรงกันข้ามกับแสง น้ำหนักและแสงเงามีคุณค่าในการสร้างภาพให้มีมิติความตื้นลึก มีระยะใกล้ไกล มีความเหมือนจริง และเกิดคุณค่าทางความงาม

↓

ความสัมพันธ์
ระหว่างทัศน
ธาตุใน
สิ่งแวดล้อม
และในงาน
ทัศนศิลป์

ว่าง สร้างความงามอย่างผ่อนคลาย

ที่ว่างหรือบริเวณว่าง (space) หมายถึง ช่องว่างของภาพหรือพื้นที่ว่าง ทั้งในบริเวณล้อมรอบรูปทรง พื้นที่ระหว่างรูปทรงหรือพื้นที่ว่างภายในรูปทรง ซึ่งจะช่วยให้เรามองเห็นภาพที่แลดูที่ปลอดโปร่ง ผ่อนคลาย ไม่อึดอัด และมีคุณค่าทางความงาม ภาพที่ไม่มีที่ว่างเลยอาจทำให้และดูทึบตัน ขาดมิติ ทำให้อึดอัดไม่สบายตา ไม่สบายใจและมีคุณค่าทางความงามน้อย ช่องว่างในธรรมชาติ ที่มองดูแล้วปลอดโปร่ง ช่องว่างในงานทัศนศิลป์ซึ่งศิลปินได้ถ่ายทอดไม่ทึบตัน และสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการความงามจินตนาการ เป็นงานศิลปะ

รูปร่าง - รูปทรง จากเส้นเป็นภาพ

รูปร่าง (shape) หมายถึง เส้นรอบนอกของวัตถุ สิ่งของ เครื่องใช้ คน สัตว์ ต้นไม้ เป็นต้น มีลักษณะเป็น ๒ มิติ คือ มีความกว้าง - ยาว

รูปทรง (form) หมายถึง รูปวัตถุ สิ่งของ เครื่องใช้ คน สัตว์ ต้นไม้ เป็นต้น มีลักษณะเป็น ๓ มิติ คือ มีความกว้าง - ยาว - หนา

รูปร่างและรูปทรงเป็นส่วนประกอบที่เกิดจากการนำเส้นมาประกอบเป็นรูปภาพ ดังนั้น การฝึกใช้เส้นที่ชำนาญและแม่นยำจะนำมาสู่การเขียนภาพ รูปร่างรูปทรงได้ดี การสังเกตรูปร่างหรือเส้นรอบนอกของวัตถุ สิ่งของ จะช่วยให้เราเห็นภาพที่จะวาดได้ชัดเจน และช่วยให้ร่างภาพได้

สี สร้างจุดเด่นและความงาม

สี (colour) หมายถึง ลักษณะความเข้มข้นของแสงที่ส่องมากระทบนัยน์ตาของเราให้เห็นเป็นสีต่างๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีแสงสว่างส่องมากระทบวัตถุนั้นๆ เราจึงเห็นสีและความสวยงามได้

สี นับว่ามีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์เป็นอย่างมาก และเป็นประโยชน์ในการสร้างงานศิลปะ สร้างจุดเด่นของภาพและความสวยงามมีชีวิตชีวา สีให้ความรู้สึกต่างๆ ดังนี้

สีแดง ความร้อนแรง ความรัก ความตื่นเต้น เร้าใจ อันตราย มีอำนาจ

สีเหลือง สว่าง เลื่อมใส ครีธา ความรุ่งเรือง

สีน้ำเงิน สุภาพ จริงจัง หนักแน่น อดทน ขยัน

สีเขียว สดชื่น มีชีวิต เจริญงอกงาม

สีส้ม สดใส ตื่นตัว อบอุ่น

สีม่วง ลึกลับ ปริศนา โดดเดี่ยว

สีฟ้า กว้างขวาง นุ่มนวล ประณีต เรียบร้อย

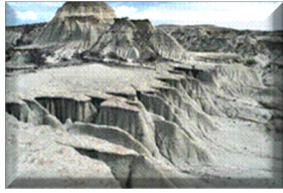
สีน้ำตาล เก๋แก่ หนักแน่น เงียบขรึม

สีดำ เศร้าใจ หดหู่ ทุกข์ ลึกลับ มีด

สีขาว บริสุทธิ์ สะอาด สุภาพ เรียบร้อย

↓

ความสัมพันธ์
ระหว่างทัศน
ธาตุใน
สิ่งแวดล้อม
และในงาน
ทัศนศิลป์

ความงามของสีในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในธรรมชาติรอบตัวเรามีสีสันปรากฏอยู่มากมาย เป็นแรงกระตุ้นความรู้สึกของคนเราให้สดชื่นแจ่มใส มีชีวิตชีวา หรืออาจให้ความรู้สึกเศร้าหมอง เจ็บเหงา แต่ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกแบบใด ก็เป็นแรงบันดาลใจให้มนุษย์สร้างงานศิลปะได้ทั้งสิ้น

ลักษณะผิว ความงามที่สัมผัสได้

ลักษณะผิว (texture) หมายถึง พื้นผิวของวัตถุที่เรามองเห็นและสัมผัสได้ และให้ความรู้สึกต่ออารมณ์จิตใจแตกต่างกัน เช่น ผิวหยาบให้ความรู้สึกกระด้าง มีมิติ ผิวขรุขระให้ความรู้สึกไม่ราบรื่น มีอุปสรรค นำตื่นเต้น ผิวละเอียดให้ความรู้สึกนุ่มนวล กลมกลื่น อ่อนโยน ผิวมันให้ความรู้สึกโดดเด่น สะท้อนแสง ผิวด้านให้ความรู้สึกกราบเรียบ สงบนิ่ง เป็นต้น

ลักษณะผิวในธรรมชาติ ในธรรมชาติที่เราประสบพบเห็นจะมีลักษณะพื้นผิวที่แตกต่างกัน เช่น ผิวหยาบของหนังช้าง ผิวขรุขระของเปลือกไม้ ผิวละเอียดของเม็ดทราย ผิวมันของใบไม้ เป็นต้น พื้นผิวในธรรมชาติเหล่านี้ เราสามารถนำมาเป็นแนวทางในการเขียนภาพ หรือนำวัสดุเหล่านี้มาสร้างสรรค์งานศิลปะได้อย่างงดงามและมีคุณค่า

ลักษณะผิวในธรรมชาติที่สามารถเห็นอยู่ทั่วไป และเร้าความสนใจให้มนุษย์นำมาสร้างงานศิลปะ